

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

2

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 2

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 2

Одеса
2025

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 16.05.2025 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час** : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 16 травня 2025 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2025. – Т. 2. – 716 с.
ISBN 978-617-8430-61-0

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири України: нові виміри у воєнний час» містять результати наукових досліджень і практичних напрацювань вчених, фахівців і військовослужбовців, здійснені в умовах повномасштабної війни. У збірнику представлено як теоретичні, так і емпіричні дослідження у галузях філософії, загальної теорії держави і права, історії права, сучасних соціально-політичних процесів, соціології та психології.

Особливу увагу приділено аналізу загроз національній безпеці в конституційному, міжнародному та європейському правовому контекстах, а також питанням трудового, соціального, земельного, аграрного та екологічного права. Окремі розділи присвячено функціонуванню економіки та підприємництва в умовах євроінтеграції.

У збірнику також розглянуто проблематику цифрової трансформації, захисту інформації та кібербезпеки в умовах воєнного часу, методику викладання іноземних мов, перекладознавство, лінгвістику і журналістику. Висвітлено наукові здобутки в адміністративному, фінансовому, морському та митному праві, реформуванні судової системи, діяльності прокуратури, правоохоронних органів та адвокатури. Окремо проаналізовано питання кримінального права, кримінального процесу, кримінології, криміналістики, судової експертизи, медико-психологічного забезпечення правосуддя, а також аспекти цивільного, сімейного, господарського права, інтелектуальної власності та патентного судочинства. Розглянуто також актуальні питання діяльності бібліотек у закладах вищої освіти та фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник адресовано науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, а також практикам у галузях права, економіки, соціології, політології, психології, філології, журналістики та кібербезпеки.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

ISBN 978-617-8430-61-0

© НУ «Одеська юридична академія, 2025
© Автори статей, 2025

Яніцька Інна Анатоліївна МЕДІАЦІЯ ЯК СТРАТЕГІЯ УСПІШНОГО АДВОКАТА	171
Бітов Іван Андрійович ПОВНОВАЖЕННЯ СУДУ АПЕЛЯЦІЙНОЇ ІНСТАНЦІЇ ПРИ ВІДКРИТТІ АПЕЛЯЦІЙНОГО ПРОВАДЖЕННЯ	173
Кисельов Вадим Костянтинович ДЕЯКІ ПИТАННЯ ПРИПИНЕННЯ ПРАВА СПІЛЬНОЇ ЧАСТКОВОЇ ВЛАСНОСТІ У СУДОВІЙ ПРАКТИЦІ	176
Колечко Дмитро Миколайович ДЕЯКІ АКТУАЛЬНІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ ПИТАННЯ ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ ПРО СТЯГНЕННЯ АЛІМЕНТІВ НА УТРИМАННЯ ДИТИНИ.	179
Лукасевич Геннадій Олегович ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ПОСАДОВИХ ОСІБ ДЕРЖАВНИХ ОРГАНІВ ЗА НЕВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ НЕМАЙНОВОГО ХАРАКТЕРУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	181
Мельниченко Анна Володимирівна ІНСТИТУТ ПРИВАТНОГО ВИКОНАННЯ ЯК СКЛADOVA РЕФОРМИ ЦИВІЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА В УКРАЇНІ	184
Парфьонов Георгій Володимирович ДОКУМЕНТУВАННЯ ЮРИДИЧНИХ ФАКТІВ ВИКОНАВЦЯМИ В ПРОЦЕСІ НАКЛАДЕННЯ ТИМЧАСОВИХ ОБМЕЖЕНЬ НА БОРЖНИКА	187
Поліщук Павло Анатолійович ПОРЯДОК ВСТАНОВЛЕННЯ ЮРИДИЧНОГО ФАКТУ РОДИННИХ ВІДНОСИН МІЖ ФІЗИЧНИМИ ОСОБАМИ	190
Русецька Оксана Олександрівна ДЕЯКІ ЗМІНИ ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО ЗДІЙСНЕННЯ СУДОВОГО КОНТРОЛЮ ЗА ВИКОНАННЯМ РІШЕНЬ	193
Сатановська Олена Валентинівна ОСОБЛИВОСТІ ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ У СФЕРІ ЗАХИСТУ ЖИТЛОВИХ ПРАВ. ...	195
Снітко Андрій Сергійович ЗАСТОСУВАННЯ ПРИНЦИПУ ЕСТОПЕЛЮ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ТА СУДОВА ПРАКТИКА.	198
Федорчук Юлія Олександрівна ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАННЯ ВИКОНАВЧОГО НАПИСУ НОТАРІУСА ТАКИМ, ЩО НЕ ПІДЛЯГАЄ ВИКОНАННЮ	201

СЕКЦІЯ 14. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ТА ПАТЕНТНОЇ ЮСТИЦІЇ

Харитонова Олена Іванівна ПРАВО НА ЦИФРОВУ ІДЕНТИЧНІСТЬ ЯК ОДНЕ З ОСНОВНИХ ЦИФРОВИХ ПРАВ	203
Ульянова Галина Олексіївна ПОРУШЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ВІДПОВІДНО ДО ПРОЄКТУ ЗАКОНУ ПРО АКАДЕМІЧНУ ДОБРОЧЕСНІСТЬ	207
Бааджы Наталія Пилитівна ПОРУШЕННЯ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ У ФАРМАЦЕВТИЧНІЙ СФЕРІ У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ	210
Галупова Лариса Ігорівна ПРАВОВІ ЗАСАДИ ОХОРОНИ ТА ЗАХИСТУ ІМІДЖЕВИХ ПРАВ У ЦИФРОВУ ЕПОХУ	213
Ennan Ruslan ARTIFICIAL INTELLIGENCE, INTELLECTUAL PROPERTY AND PATENT LAW: THE PROBLEMS OF THE LEGAL REGULATION	216

Список використаних джерел:

1. Stoianova T. A. Social ties as a tool to reduce domestic violence among Ukrainian refugees. *Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень* : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 19 травня 2023 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. Т. 2. С. 640-642. URL: <https://hdl.handle.net/11300/26939>
2. Сімейний кодекс України : Закон України від 10 січня 2002 р. № 1618-IV : *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 21-22. Ст. 135.
3. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 р. № 1618-IV : станом на 31 грудня 2023 р. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>
4. Про виконавче провадження : Закон України від 2 червня 2016 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 30. Ст. 542.
5. Клименко Н. Ізраїльський досвід виконання судових рішень для реформування системи виконавчого провадження в Україні. *Аспекти публічного управління*. 2024. № 12(4). С. 103-109. URL: <https://doi.org/10.15421/152455>

Ключові слова: виконання судових рішень, аліменти, утримання дитини, цивільний процес, виконавче провадження.

Keywords: enforcement of court decisions, alimony, child support, civil procedure, enforcement proceedings.

Лукаsevич Геннадій Олегович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу*

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ПОСАДОВИХ ОСІБ ДЕРЖАВНИХ ОРГАНІВ ЗА НЕВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ НЕМАЙНОВОГО ХАРАКТЕРУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Правова основа виконання судових рішень немайнового характеру в Україні базується на положеннях Конституції України, Закону України «Про виконавче провадження», Кодексу адміністративного судочинства України та інших нормативно-правових актах. Відповідно до ст. 129-1 Конституції України, судові рішення є обов'язковим до виконання [1]. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» встановлює особливий порядок функціонування державних органів в умовах воєнного стану, проте не звільняє їх від обов'язку виконувати судові рішення, які набрали законної сили.

В умовах воєнного стану виконання судових рішень немайнового характеру ускладнюється низкою об'єктивних факторів: порушенням функціонування

державних органів через бойові дії, евакуацією персоналу, знищенням або пошкодженням матеріально-технічної бази, а також перерозподілом ресурсів на потреби оборони. Проте, навіть за таких обставин, законодавство України не передбачає автоматичного звільнення посадових осіб від відповідальності за невиконання судових рішень. Натомість, воно встановлює модифіковані процедури та строки виконання, а також враховує фактичну можливість виконання рішень при визначенні наявності чи відсутності складу правопорушення.

Відповідальність посадових осіб державних органів за невиконання судових рішень немайнового характеру в Україні має багаторівневий характер та представлена кількома видами юридичної відповідальності. Адміністративна відповідальність передбачена статтею Кодексу України про адміністративні правопорушення, яка встановлює відповідальність за невиконання законних вимог державного виконавця. Санкції включають накладення штрафу на посадових осіб від п'ятдесяти до ста неоподаткованих мінімумів доходів громадян [2].

Кримінальна відповідальність за невиконання судового рішення передбачена статтею 382 Кримінального кодексу України, яка встановлює покарання у вигляді штрафу, позбавлення права обіймати певні посади, арешту або позбавлення волі на строк до трьох років [3]. Для службових осіб, які займають відповідальне чи особливо відповідальне становище, покарання може бути суворішим. Дисциплінарна відповідальність посадових осіб реалізується відповідно до Закону України «Про державну службу» та може включати догану, попередження про неповну службову відповідність або звільнення з посади державної служби [4]. Важливо зазначити, що в умовах воєнного стану подібні види відповідальності зберігаються, проте можуть застосовуватися з урахуванням особливих обставин та об'єктивних перешкод для виконання судових рішень.

Проблеми притягнення до відповідальності посадових осіб державних органів під час воєнного стану мають комплексний характер та зумовлені об'єктивними обставинами. Серед основних юридичних перешкод варто виділити недосконалість правового регулювання взаємодії систем виконавчого провадження та правового режиму воєнного стану. Законодавство України не містить чітких механізмів та критеріїв оцінки об'єктивної неможливості виконання судових рішень немайнового характеру в умовах бойових дій, окупації територій чи інших надзвичайних ситуацій. Це призводить до правової невизначеності при встановленні наявності чи відсутності вини посадової особи у невиконанні судового рішення, коли таке невиконання спричинене обставинами воєнного стану.

Об'єктивні перешкоди виконання судових рішень немайнового характеру в умовах воєнного стану включають: фізичну неможливість доступу до місця виконання рішення через бойові дії; знищення або пошкодження об'єктів, щодо яких необхідно вчинити певні дії; евакуацію або переміщення посадових осіб, відповідальних за виконання рішень; перерозподіл людських та матеріальних ресурсів на забезпечення обороноздатності; відсутність належного документообігу та зв'язку між органами державної влади. Ці обставини ускладнюють

процес доказування наявності складу правопорушення у діях посадових осіб та створюють підстави для звільнення від відповідальності у зв'язку з крайньою необхідністю або через дію непереборної сили, передбаченої статтею 617 Цивільного кодексу України [5].

Аналіз судової практики щодо відповідальності за невиконання судових рішень немайнового характеру в період воєнного стану в Україні демонструє поступове формування підходів до вирішення таких справ. Суди вищих інстанцій, зокрема Верховний Суд, намагаються збалансувати принцип обов'язковості виконання судових рішень та об'єктивні обставини воєнного стану. В постановках колегій суддів простежується тенденція до диференційованого підходу: якщо невиконання судового рішення зумовлене безпосередньо військовими діями або окупацією території, суди зазвичай визнають це поважною причиною та звільняють від відповідальності. Натомість, якщо невиконання відбувається в регіонах, віддалених від зони бойових дій, і не існує об'єктивних перешкод для виконання рішення, відповідальність посадових осіб застосовується в повному обсязі.

Характерною особливістю судової практики є також принцип індивідуалізації відповідальності, що проявляється у детальному аналізі конкретних обставин кожної справи. Суди враховують не лише факт невиконання рішення, але й дії посадової особи, спрямовані на його виконання, вживання альтернативних заходів, своєчасне інформування про неможливість виконання тощо. Це дозволяє справедливо розмежувати випадки об'єктивної неможливості виконання рішення від свідомого ухилення від його виконання. Варто зазначити, що в судових рішеннях також простежується позиція щодо необхідності виконання судових рішень навіть в умовах воєнного стану, якщо це об'єктивно можливо, оскільки це є одним із фундаментальних елементів права на справедливий суд, гарантованого статтею 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Пропозиції вдосконалення механізмів забезпечення виконання судових рішень немайнового характеру та відповідальності посадових осіб потребують внесення змін до законодавства. Необхідно законодавчо закріпити критерії об'єктивної неможливості виконання рішень в умовах воєнного стану, запровадити механізми альтернативного виконання та регламентувати процедури відстрочення виконання з чітким визначенням строків відновлення після усунення перешкод. Доцільно також створити електронну систему моніторингу виконання рішень, яка функціонуватиме навіть при обмеженому доступі до територій.

Для вдосконалення механізмів відповідальності варто розробити методичку оцінки можливості виконання судових рішень у конкретних умовах воєнного стану та посилити судовий контроль за виконанням через запровадження спеціальних проваджень. Це дозволить об'єктивно встановлювати наявність вини посадової особи та сприятиме відновленню довіри громадян до судової системи в складних умовах функціонування держави.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 01.02.2025 № 4200-ІХ. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>.
3. Кримінальний кодекс України від 01.02.2025 № 2341-ІІІ. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.
4. Про державну службу : Закон України від 01.01.2025 № 4059-ІХ. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>.
5. Цивільний кодекс України від 10.01.2025 № 4174-ІХ. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.

Ключові слова: судові рішення, виконання, воєнний стан, відповідальність, невиконання, державні органи, законодавство

Keywords: judicial decisions, execution, martial law, responsibility, non-execution, state authorities, legislation

Мельниченко Анна Володимирівна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірантка кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу*

ІНСТИТУТ ПРИВАТНОГО ВИКОНАННЯ ЯК СКЛАДОВА РЕФОРМИ ЦИВІЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА В УКРАЇНІ

Впровадження інституту приватних виконавців в Україні було зумовлене низкою важливих передумов. Насамперед, низька ефективність державної виконавчої служби, що призводила до системних проблем із виконанням судових рішень, створила нагальну потребу в реформуванні цієї сфери [1]. Європейський досвід, особливо практика таких країн як Франція, Нідерланди та країни Балтії, демонстрував ефективність змішаної системи виконання судових рішень, що поєднує державних та приватних виконавців [2]. Окрім того, міжнародні зобов'язання України в рамках європейської інтеграції та рекомендації Ради Європи, ЄСПЛ і Венеціанської комісії також спонукали до запровадження цього інституту. Критичний стан виконання судових рішень в Україні, коли виконувалось менше 20% рішень, суттєве навантаження на державних виконавців та обмежені можливості бюджетного фінансування державної виконавчої служби стали вирішальними аргументами на користь запровадження інституту приватних виконавців як невід'ємної складової судової реформи.